

УДК 347.78.025

DOI 10.33244/2617-4154.1.2019.29-35

Н. Б. Новицька,*д.ю.н., с.н.с.,**e-mail: natalka_bn_@ukr.net,***ORCID ID 0000-0003-4753-7625;****А. М. Новицький,***д.ю.н., професор,**Університет ДФС України,**e-mail: izipg@ukr.net,***ORCID ID 0000-0001-6860-9654**

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ВІД ПЛАГІАТУ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Проаналізовано особливості правового регулювання та захисту авторського права, а також висвітлено питання захисту авторського права від плагіату в мережі Інтернет, на підставі чого були запропоновані шляхи вдосконалення національного законодавства у сфері авторських та суміжних прав.

Ключові слова: захист прав, авторські права, плагіат, Інтернет, порушення прав автора.

Н. Б. Новицкая, А. Н. Новицкий. Современное состояние защиты авторского права от плагиата в сети Интернет

Проанализированы особенности правового регулирования и защиты авторского права, а также освещены вопросы защиты авторского права от плагиата в сети Интернет, на основании чего были предложены пути совершенствования национального законодательства в сфере авторских и смежных прав.

Ключевые слова: защита прав, авторские права, плагиат, Интернет, нарушение авторских прав.

Метою статті є дослідження сучасного стану захисту авторського права від плагіату в мережі Інтернет та на основі аналізу надання пропозицій щодо вдосконалення законодавства України.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства справляє на сферу авторського права подвійний вплив. З одного боку, у правовласників значно розширились можливості використання результатів творчої діяльності у цифровій формі, зокрема через глобальну мережу Інтернет, а з іншого – збільшилась кількість та розширились можливості незаконного використання належних їм результатів. Саме порушення в Інтернеті в останні роки набули гостроти, адже відбувається порушення прав, тобто скачування об'єктів авторських і суміжних прав без виплат відповідної винагороди.

Серед розмаїття порушень авторського права існують правопорушення, що носять транснаціональний характер, боротьба з якими є актуальною для будь-якої країни – плагіат,

а особливості захисту авторських прав у мережі Інтернет досі є малодослідженими, що й позначає актуальність обраної тематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про незаконне присвоєння результатів чужої творчості (плагіат – від лат. «*plagium*» – крадіжка) в контексті загальної проблематики права інтелектуальної власності були предметом наукового дослідження таких відомих правознавців, як В. М. Гордон, В. О. Дозорцев, О. М. Мельник, О. Д. Святоцький, О. П. Сергєєв, О. О. Підпригора, О. А. Підпригора, Р. Б. Шишка та ін. Прояви плагіату у різних сферах суспільної діяльності були предметом дослідження І. В. Абдуліної, Г. О. Андрошука, К. О. Афанасьєвої, Є. В. Більченко, О. Б. Бутнік-Сіверського, П. П. Крайнева, І. І. Петренко, М. С. Тимошик, Г. В. Чурпіти та ін. Комплексне дослідження захисту прав інтелектуальної власності від плагіату провела Г. О. Ульянова. Водночас залишилися малодослідженими декі аспекти захисту авторських прав плагіату в мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу. Захист права інтелектуальної власності – це система правових засобів, які вживаються спеціально уповноваженими на це державними органами (органи виконавчої влади, адміністративні органи, суди) для захисту суб'єктивних прав на об'єкти інтелектуальної власності [1; 2].

За допомогою правового захисту відбувається: 1) відновлення первинного стану потерпілого; 2) припинення порушення шляхом позбавлення акту (події) сили «регулятивного» юридичного факту; 3) охоронно-забезпечувальна дія шляхом створення додаткових правових умов для безперешкодного здійснення порушених прав і інтересів; 4) еквівалентна компенсація порушених прав. При цьому якнайповніше і всеохоплююче захист цивільних прав і законних інтересів досягається за допомогою цивільно-правових способів [3, с. 69].

О. П. Орлюк захист прав розглядає у двох значеннях: у широкому та вузькому. У вузькому значенні йдеться лише про процес захисту порушених прав інтелектуальної власності. У такому випадку не має значення, які форми та методи захисту обираються – юрисдикційні чи неюрисдикційні. Однак якщо йдеться про широке визначення, то потрібно зазначити не лише про реалізацію самого процесу захисту, а й про весь правовий механізм реалізації прав інтелектуальної власності, його легалізації в установленому законом порядку, використання (будь-яким способом, передбаченим законом) та, відповідно, захисту за умов, що такі права інтелектуальної власності будуть порушені [4, с. 25].

Ю. Д. Притика визначає захист прав як юридичну діяльність, спрямовану на усунення перешкод на шляху здійснення суб'єктами своїх прав та припинення правопорушення, відновлення положення, що існувало до порушення [5, с. 17].

Г. О. Ульянова під захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності визначає передбачену законодавством діяльність відповідних державних органів, перш за все правоохоронних і контролюючих та їхніх посадових осіб, щодо поновлення порушеного права на об'єкт інтелектуальної власності, припинення таких порушень, а також створення необхідних умов для притягнення до юридичної відповідальності осіб, винних у скоєнні протиправних дій, наслідком яких стає завдання шкоди правам та законним інтересам [6, с. 280].

Цивільно-правовий захист прав інтелектуальної власності від плагіату полягає у застосуванні передбачених чинним законодавством способів припинення порушення, відновлення порушених прав праволодильців, притягнення порушників до відповідальності за привласнення авторства.

Під час визначення категорії «захист прав» традиційно виділяється й дві його форми, а саме: юрисдикційна – передбачає звернення автора за захистом прав до органів державної влади, та неюрисдикційна – вжиття особисто правовласником заходів, спрямованих на припинення порушення, відновлення порушених прав, відшкодування завданої шкоди.

У наукових підходах до визначення категорії «захист прав» переважно акцентується увага на діяльності уповноважених державних органів, яка спрямована на припинення правопорушень, відновлення порушених прав.

Разом з тим специфіка плагіату, його поширення в різних сферах інтелектуальної творчої діяльності обумовлюють необхідність формулювання нового методологічного підходу до визначення цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності, відповідно до якого важливою складовою захисту прав є діяльність суб'єктів, чії права порушено, спрямована на виявлення неправомірних дій з порушення немайнових прав та неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності, запобігання їхньому повторному вчиненню [6, с. 281].

Міжнародне нормативно-правове регулювання охорони та захисту авторських прав в інформаційну добу міститься в Договорі ВОІВ [7] про авторське право та Угоді TRIPS [8].

Законодавство щодо охорони та захисту авторського права в Україні під впливом Договору ВОІВ про авторське право зазнало таких змін:

– відбулося внесення до переліку майнових прав право на подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їхнім власним вибором (пп. 9 п. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

– було встановлено розширене поняття «розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав» та поняття «технічних засобів захисту» (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

– визнано порушенням будь-яких дій для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і(або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу (п. є ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

– визнано порушенням підроблення, зміну чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і(або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління (п. є ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

– визнано порушенням розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і(або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і(або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі (п. ж ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Виконання вимог Угоди ТРІПС, зокрема у частині забезпечення захисту прав, вимагало внесення у національне законодавство положень щодо: доказів; судових заборон; завданої шкоди та інших заходів усунення порушених прав; права інформації; відшкодування відповідачу та тимчасових заходів. Вступ України 2008 року до Світової організації торгівлі підтверджує факт приведення національного законодавства у відповідність до вимог Угоди ТРІПС, а тому необхідно зазначити, що усі вищеперелічені положення знайшли своє втілення у нормах національного законодавства.

Україна належить до тих держав, в яких імплементація норм як Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів, так і Договору ВОІВ про авторське право та Угоди ТРІПС здійснювалася в Цивільний кодекс та закон про авторське право комплексно, тобто без ухвалення окремого законодавчого акта, який би стосувався авторського права в інформаційному суспільстві. Такий стан речей, на нашу думку, є виправданим у національних реаліях, оскільки дає змогу використовувати усі загальні положення законодавства до творів, зафіксованих у цифровій формі, в тому числі в мережі Інтернет. Цим законодавець підтверджує однакове відношення до творів, в якій би матеріальній формі вони не були виражені. Однакові норми встановлені і щодо виключень та обмежень авторських прав з єдиним доповненням щодо випадків вільного використання комп'ютерних програм. Тож комплексність і простота нормативного регулювання щодо обмежень авторських прав для користувачів і правласників є прийнятною і зрозумілою.

Варто зазначити, що вітчизняне законодавство не визначає особливостей регулювання та захисту авторських прав у мережі Інтернет. Не визначені законодавчо в Україні й особливості доказування порушення прав у «віртуальній мережі» та не запроваджені нові адаптовані до особливостей відносин, що виникають у сфері її функціонування механізми захисту прав інтелектуальної власності.

Цифрові технології зробили процес копіювання та розповсюдження досить простим і доступним. Складність полягає у тому, що важко зафіксувати порушення та довести, кому належить, наприклад, сайт, хто саме розмістив певну, умовно кажучи, продукцію тощо. Ці факти мають бути зафіксовані на момент звернення до суду, і вони повинні існувати на момент розгляду справи. У цьому полягає основна проблема, що факт порушення можна видалити, і особі, чий права було порушено, буде важко довести його існування.

У цьому сенсі потрібно сприймати як позитивне досягнення ухвалення хоча й не в спеціальному законі з інтелектуальної власності, бо Закон України від 23.03.2017 № 1977-VIII «Про державну підтримку кінематографії в Україні» [9] до їхнього напряму не належить, але положень, спрямованих на припинення порушень прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Значна частка цього закону, викладена у прикінцевих та перехідних положеннях, присвячена саме питанням припинення порушень прав інтелектуальної власності. Законом вносяться зміни до статей 164-17 і 164-18 Кодексу України про адміністративні правопорушення, до статей 114 та 152 Цивільного процесуального кодексу України, до статей 12 та 16 Господарського кодексу України, статті 176 Кримінального кодексу України. Істотні зміни вносяться й до Закону України «Про кінематографію», а також безпосередньо до Закону України «Про авторське право та суміжні права».

Істотних змін, на нашу думку, зазнав і перелік способів цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав, деталізований у Законі України «Про авторське право і суміжні права» порівняно з Цивільним кодексом України. Згідно зі статтею 52 цього закону за захистом свого авторського права і(або) суміжних прав суб'єкти авторського права та суміжних прав мають право звертатися в установленому порядку до суду та інших органів відповідно до їхньої компетенції.

У разі порушень будь-якою особою авторського права і(або) суміжних прав, передбачених статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права», відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 52 цього закону суб'єкти авторського права і(або) суміжних прав мають право:

«– вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і(або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

– звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

– подавати позови до суду про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

– подавати позови до суду про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником унаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій;

– вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі призупинення митних процедур, якщо є підозра, що можуть бути пропущені на митну територію України чи з її митної території контрафактні примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технічних засобів захисту, в порядку, передбаченому Митним кодексом України;

– брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних процесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням примірників творів, фонограм і відеограм, щодо яких є підстави для підозри про порушення чи загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

– вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права і (або) суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;

– вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження;

– вимагати прийняття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав» [10].

Зрозуміло, що введення зазначених норм у чинне правове поле сприяє можливостям захисту порушених авторських і(або) суміжних прав. Певною мірою це може вплинути й на покращення ситуації з порушенням авторських прав у мережі Інтернет.

Висновки. Таким чином, з урахуванням різних наукових підходів та специфіки відносин у сфері інтелектуальної власності цивільно-правовий захист авторських прав від плагіату може бути визначено як діяльність, спрямовану на вжиття заходів з виявлення, доведення, припинення плагіату та унеможливлення його подальшого здійснення плагіатором, відновлення порушених прав та інтересів, яка здійснюється правоволодільцями.

На нашу думку, враховуючи розвиток сучасних технологій та сучасний стан речей, на законодавчому рівні потрібно розробити та, відповідно, ухвалити, окремий закон «Про захист авторського права в мережі Інтернет», в якому визначити особливості регулювання та захисту авторських прав у мережі Інтернет; особливості доказування порушення прав у віртуальній мережі та запровадити нові адаптовані до особливостей відносин, що виникають у сфері її функціонування механізми захисту прав інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Венедіктова І. В. Цивільно-правовий захист та охорона авторського права / І. В. Венедіктова, О. В. Розгон // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 24–29.
2. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : підручник / за заг. ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – С. 33.
3. Тимченко Г. П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Тимченко Геннадій Петрович. – Х., 2002. – 182 с.
4. Орлюк О. Захист прав інтелектуальної власності: проблеми правозастосування / О. Орлюк // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 2. – С. 25.
5. Притика Ю. Д. Поняття і диференціація способів і захисту цивільних прав та інтересів / Ю. Д. Притика // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2004. – № 60–62. – С. 16–19.
6. Ульянова Г. О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату : дис. ... д.ю.н. / Ульянова Г. О. – Одеса, 2015. – 437 с.
7. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770
8. Штефан О. О. Проблеми реалізації Угоди TRIPS у національному законодавстві України : монографія / О. О. Штефан. – К. : Авокадо, 2006. – 80 с.
9. Про державну підтримку кінематографії в Україні : Закон України : від 23.03.2017 № 1977-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1977-19>
10. Про авторське право і суміжні права : Закон України : від 23.12.1993 № 3792-ХП // База даних «Законодавство України» / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

REFERENCES

1. Venediktova I. V. Tsyvilno-pravovyi zakhyst ta okhorona avtorskoho prava / I. V. Venediktova, O. V. Rozghon // Forum prava. – 2007. – № 2. – S. 24–29.
2. Osnovy pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti v Ukraini : Pidruchnyk / Za zah. red. O. A. Pidpryhory, O. D. Sviatotskoho. – K. : Kontsern «Vydavnychy Dim «In Yure», 2003. – S. 33.
3. Tymchenko H. P. Sposoby ta protsesualni formy zakhystu tsyvilnykh prav : dys. ... kand. yuryd. Nauk : 12.00.03 / Tymchenko Hennadii Petrovych. – Kh., 2002. – 182 s.
4. Orliuk O. Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti: problemy pravozastosuvannia / O. Orliuk // Intelektualna vlasnist. – 2007. – № 2. – S. 25.
5. Prytyka Yu. D. Poniattia i dyferentsiatsiia sposobiv i zakhystu tsyvilnykh prav ta interesiv / Yu. D. Prytyka // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – 2004. – № 60–62. – S. 16–19.
6. Ulianova H. O. Metodolohichni problemy tsyvilno-pravovoho zakhystu prav intelektualnoi vlasnosti vid plahiatsu : dys. d. iu. n. / Ulianova H. O. – Odesa, 2015. – 437 s.

7. Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro avtorske pravo, pryiniaty Dyplomatychnoiu konferentsiieiu 20 hrudnia 1996 roku. URL : [htr://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770).

8. Shtefan O. O. Problemy realizatsii Uhody TRIRS u natsionalnomu zakonodavstvi Ukrainy : monohrafiia / O. O. Shtefan. – K. : Avokado, 2006. – 80 s.

9. Pro derzhavnu pidtrymku kinematohrafii v Ukraini : Zakon Ukrainy : vid 23.03.2017 № 1977-VIII // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy. URL : [htr://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1977-19](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1977-19)

10. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy : vid 23.12.1993 № 3792-XP // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy. URL : [htr://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12)

N. B. Novitskaya, A. M. Novitsky. The current state of copyright protection from plagiarism in the Internet

The modern stage of the development of the information society makes for the sphere of copyright a dual influence both positive and negative. The most violations on the Internet in recent years have become acute, because there is a violation of rights, that is, downloading objects copyright and related rights without payment of the appropriate remuneration.

Among the diversity of copyright violations there are offenses of a transnational character, the struggle with which is relevant for any country - plagiarism, and the peculiarities of copyright protection in the Internet network, are still poorly researched, which indicates the relevance of the chosen subject.

The purpose of the article is to study the current state of protection of copyright from plagiarism on the Internet, and on the basis of an analysis of the provision of proposals for the improvement of Ukrainian legislation.

Civil law protection of intellectual property rights from plagiarism consists in applying the methods provided for by the current legislation to stop the violation, restoration of violated rights of rightholders, and bringing the perpetrators to responsibility for the appropriation of authorship.

Taking into account the development of modern technologies, and the current state of affairs, at the legislative level, it is necessary to develop and, accordingly, to adopt, a separate law on the protection of copyright in the Internet, in which to define the peculiarities of the regulation and enforcement of copyright rights on the Internet; the peculiarities of proving violation of rights in the «virtual network» and introducing new adapted to the peculiarities of the relations arising in the field of its functioning, the mechanisms for the enforcement of intellectual property rights.

Key words: *protection of rights, copyrights, plagiarism, the Internet, violation of the rights of the author.*

Стаття надійшла до редколегії 14 березня 2019 року